

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobce: **A. A.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 16. 9. 2009, č. X, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2011, č. j. 1 Ad 38/2010 – 17,

takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2011, č. j. 1 Ad 38/2010 – 17, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

V záhlaví uvedeným rozhodnutím žalovaná zamítla žalobci žádost o starobní důchod pro nesplnění podmínek § 29 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.“) s tím, že Dohoda mezi ČR a SSSR o sociálním zabezpečení, vyhlášená pod č. 116/1960 Sb. (dále jen „Dohoda“), se považovala za platnou do 31. 12. 2008. Vzhledem k tomu, že žádost o starobní důchod žalobce uplatnil až dne 9. 3. 2009, tj. až po skončení platnosti Dohody, nelze tuto aplikovat a přihlédnout k době zaměstnání získané v Ruské federaci.

Městský soud v Praze rozhodnutí žalované zrušil. Poukázal na čl. 20 bod 3. Dohody, jenž upravuje režim přiznaných a vyplácených důchodů v případě, že dojde k výpovědi Dohody. Nároky vzniklé podle Dohody její výpovědí nezanikají. Dojde-li k výpovědi Dohody, budou důchody přiznané a vyplácené podle této Dohody pokládány za důchody přiznané podle právních předpisů smluvní strany, na jejímž území důchodce bydlí. Podle názoru soudu tak nároky vzniklé za platnosti Dohody přetrvávají i po skončení její platnosti.

V daném případě se žalovaná podle soudu nezabývala otázkou, zda žalobce splňoval podmínky nároku na starobní důchod za platnosti Dohody, resp. nezabývala se zněním jejího čl. 20. V této souvislosti soud připomněl, že je třeba rozlišovat mezi nárokem na dávku a nárokem na výplatu dávek. Nárok na dávku nezaniká uplynutím času (nedochází ani k prekluzi, ani k promlčení). To znamená, že jakmile se splnily podmínky nároku na důchod, nemůže tento nárok zaniknout jen proto, že oprávněný o důchod nepožádal. K prekluzi však dochází u jednotlivých splátek důchodu, dochází tedy k zániku nároku na výplatu jednotlivých splátek. Nárok na výplatu důchodu vzniká splněním podmínek stanovených zákonem č. 155/1995 Sb. pro vznik nároku na důchod a na jeho výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplácení důchodu.

Městský soud proto žalované uložil, aby v dalším řízení zjistila, zda měl žalobce v době platnosti předmětné Dohody nárok na dávku a podle toho znovu rozhodla o jeho žádosti o starobní důchod.

Rozsudek Městského soudu v Praze napadla žalovaná kasační stížností z důvodu vymezeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s."), tj. pro nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky. Podle stěžovatelky je právní názor Městského soudu v rozporu s judikaturou Nejvyššího správního soudu. Odkázala na rozsudek ze dne 13. 1. 2011, č. j. 3 Ads 160/2010 - 55, který se zabýval totožnou problematikou, tj. (ne)aplikovatelností Dohody poté, co byla Českou republikou vypovězena. Nejvyšší správní soud zde mimo jiné uzavřel, že Dohodu nebylo ode dne 1. 1. 2009 možno aplikovat, neboť neexistoval právní předpis, který by její, byť jednostrannou, aplikaci umožňoval.

Přitom není podle citovaného rozsudku rozhodné, zda stěžovatelka ještě za platnosti Dohody dosáhla důchodového věku a získala doby zaměstnání i s přihlédnutím k dobám získaným v Ruské federaci, které odpovídají základním podmínkám vzniku nároku na starobní důchod podle zákona o důchodovém pojištění. Dobu zaměstnání na území druhé smluvní strany totiž český orgán sociálního zabezpečení podle čl. 4 odst. 1 Dohody započítává toliko při přiznání starobního důchodu, a proto v tomto směru musí vycházet z právního stavu, který tu je v době podání žádosti o tuto dávku důchodového pojištění. To znamená, že právě k tomuto okamžiku musí posoudit, zda Dohoda je platná.

Na tom pak podle Nejvyššího správního soudu nemůže nic změnit ani ustanovení čl. 20 odst. 3 Dohody, podle něhož dojde-li k výpovědi této mezinárodní smlouvy, budou důchody přiznané a vyplácené podle ní pokládány za důchody přiznané podle právních předpisů smluvní strany, na jejímž území důchodce bydlí, přičemž nároky vzniklé podle ustanovení Dohody nezanikají. Jestliže totiž podle čl. 4 odst. 1 Dohody vzniká nárok na započtení doby odpracované na území bývalého Sovětského svazu až při přiznávání důchodů a jiných dávek a v době rozhodování již tato mezinárodní smlouva neplatí, pak nárok na toto započtení nikdy neexistoval a nemohl tak ani zaniknout.

Stěžovatelka proto navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Žalobce se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v rozsahu stěžovatelkou uplatněných stížních bodů a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná. O věci samé uvážil takto:

Městský soud v Praze opřel své rozhodovací důvody o čl. 20 odst. 3 Dohody, podle kterého dojde-li k výpovědi Dohody, *„budou důchody přiznané a vyplácené podle této Dohody pokládány za důchody přiznané podle právních předpisů smluvní strany, na jejímž území důchodce bydlí“*. Přitom ve větě druhé se dále říká, že „[n]*ároky vzniklé podle ustanovení této Dohody výpovědí nezanikají*“. Zatímco věta první upravuje zcela zřetelně režim nároků, o kterých již bylo pravomocně rozhodnuto, význam věty druhé není zcela jednoznačný.

Nahlédneme-li do jiných mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení, jimiž je Česká republika vázána, zjistíme, že formulace přechodných ustanovení týkajících se důsledků vypovězení smlouvy (dohody) jsou různé (jsou-li jaké). Tak například podle čl. 34 odst. 3 smlouvy se Slovenskem (č. 228/1993 Sb.), bude-li tato smlouva vypovězena, *„zůstávají nároky získané podle jejích ustanovení zachovány“*; podle čl. 42 odst. 2 smlouvy s Německem (č. 94/2002 Sb. m. s.), bude-li tato smlouva vypovězena, *„zůstávají nároky na dávky získané do skončení platnosti Smlouvy nedotčeny“*; podle čl. 37 odst. 2 smlouvy se Španělskem (dosud nevstoupila v platnost) v případě vypovězení této smlouvy *„budou její ustanovení nadále uplatnitelná pro nároky vzniklé v době její platnosti“*; podle čl. 37 odst. 3 smlouvy s Rumunskem (č. 95/1958 Sb.) v případě výpovědi Smlouvy *„zůstanou všechny nároky získané podle jejích ustanovení zachovány a žádosti podané před ukončením platnosti Smlouvy budou řešeny podle jejích ustanovení“*. Například smlouva s Rakouskem žádné přechodné ustanovení tohoto typu neobsahuje.

Zatímco některá z citovaných ustanovení nečiní větší interpretační potíže – případ smlouvy s Rumunskem, podle níž je kriteriem pro její aplikovatelnost datum podání žádosti o dávku, či smlouvy se Španělskem, jejíž znění je rovněž poměrně jednoznačné a bylo by zřejmě vyložitelné způsobem, jakým interpretoval Dohodu v projednávané věci Městský soud v Praze, většinově se uplatňující formulace *[„nároky vzniklé (získané) podle ustanovení smlouvy zůstávají zachovány“]* je zcela obecná a provést její adekvátní výklad je o poznání složitější.

K použitelnosti Dohody s Ruskem se Nejvyšší správní soud vyjádřil již ve svém rozsudku ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 Ads 40/2003 – 48, publ. pod č. 1032/2007 Sb. NSS.

Podle tohoto rozsudku byla Dohoda *„typem smlouvy uzavřené na teritoriálním principu, tedy určovala, že důchody přiznávají a vyplácejí orgány sociálního zabezpečení té smluvní strany, na jejímž území občané, kteří mají nárok na důchod, trvale bydlí ke dni podání žádosti o důchod; důchody se přiznávají za podmínek a ve výši stanovené právními předpisy této smluvní strany (čl. 6). Při přiznávání důchodů se plně započítávají doby zaměstnání (jakož i doby jiné jim na roveň postavené) na území obou smluvních stran (čl. 4 odst. 1)“*.

Z relativní povahy mezinárodního práva a z úpravy obsažené v Dohodě o sociálním zabezpečení pak podle Nejvyššího správního soudu vyplývá, že tato dohoda byla podle čl. 10 Ústavy ve znění ústavního zákona č. 395/2001 Sb. použitelná *„jen za předpokladu, že v době podání žádosti o důchod byla závazná ve vztahu k nějakému existujícímu státu, na jehož území (posuzováno podle stavu státních hranic ke dni vzniku nároku na důchod) žalobce získal v minulosti doby zaměstnání nebo jiné činnosti, které by byly podle této dohody a podle zákona č. 155/1995 Sb. započitatelné jako doby pojištění“*.

Čl. 4 odst. 1 Dohody je podle citovaného rozsudku nutno vykládat tak, že *„okolnosti započtení doby zaměstnání posuzuje správní orgán podle právního stavu v době svého rozhodování, resp. podání žádosti o důchod, což znamená, že právě k tomuto okamžiku musí též posoudit, zda dohoda platí ve vztahu k určitému státu vzniklému po rozpadu SSSR v závislosti na tom, součástí kterého z těchto států se stalo místo, kde byla doba zaměstnání za existence SSSR odpracována“*. Ani čl. 20 bod 3. Dohody, jímž argumentoval v souzené věci Městský soud v Praze, pak podle tohoto rozsudku na výše uvedeném nic nemění.

Z možností výkladu věty druhé čl. 20 odst. 3 Dohody tedy Nejvyšší správní soud zvolil tu, která svým obsahem nejvíce odpovídá znění přechodného ustanovení smlouvy s Rumunskem, neboť rozhodným pro posouzení aplikovatelnosti Dohody učinil datum podání žádosti o dávku.

Není proto rozhodné, zda žalobce ještě za platnosti Dohody dosáhl věku a získal doby zaměstnání, které odpovídají základním podmínkám vzniku nároku na starobní důchod podle zákona o důchodovém pojištění (Nejvyšší správní soud zde ponechává stranou, že podle sdělení žalované žalobce tyto podmínky nesplnil). Jak vyplývá z výše uvedeného, získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku se musí posuzovat podle právního stavu, který tu je v době rozhodnutí nebo alespoň v době podání žádosti o starobní důchod.

Byť tedy Nejvyšší správní soud připouští, že interpretace provedená Městským soudem v Praze v napadeném rozsudku nepostrádá logiku a znění některých mezinárodních smluv tuto interpretaci podporují, v projednávané věci aplikované ustanovení Dohody již Nejvyšší správní soud dříve vyložil výše popsaným způsobem a třetí senát neshledal důvod se od této judikatury odchýlit.

Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že napadený rozsudek trpí vadou podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a proto jej zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení. V něm je soud vázán názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí rozhodne také o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 8. července 2011

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu